

ASORKD

ASOCIACE SDRUŽENÍ PRO OCHRANU A ROZVOJ KULTURNÍHO DĚDICTVÍ ČR The Association for the Conservation and Development of the Cultural Heritage in the Czech Republic

Karolíny Světlé 5, 110 00 Praha 1, Tel.: +420 371 595 624; GSM: +420 777 183 077, +420 737 939 104, +420 736 181 289
prezidium@asorkd.cz; www.asorkd.cz; www.zachrante-lazne-kyselka.cz/

OČ JDE V PROTESTECH PROTI DEVELOPERSKÝM ZÁMĚRŮM V PRAZE?

Jde o mnoho! Developerům o miliardy, Praze a duši města. Podívejme se blíže na jednotlivé kauzy:

Roh Opletalovy a Václavského náměstí – návrh novostavby

Z vizualizace výše bylo odstraněno sousoší sv. Václava!

Václavské náměstí je těžištěm naší metropole. Jsou zde zastoupeny všechny funkce, které k centru hlavního města patří – obchody, kavárny, divadla, kina, sídla různých organizací a společností mnohdy s celostátní i nadnárodní působností, celostátní kulturní a symbolický význam má dominanta celého náměstí - Národní muzeum. Na velmi protáhlém půdorysu, který vzbuzuje spíš dojem městské třídy, vzniklo náměstí vnímané jako celek zásluhou zásahu geniálního architekta a stavitele 19. století Josefa Hlávky. Prosadil situování sousoší svatého Václava před budovu Muzea na náměstí; původní návrh architekta J. Schulze počítal s jezdeckou sochou na muzejní rampě. Důsledkem bylo, že se závěrem Václavského náměstí stala nejen budova Muzea, ale i prostor k ní přiřazený. Dominantní postavení Muzea tak dostalo kompoziční sílu k ovládnutí zbývající části náměstí, k vytvoření soudržného celku. Samotná budova Muzea by pouze poněkud nahodile zastavila dlouhý bulvár, jak ukazuje vizualizace bez sousoší. Aby Muzeum se sousoším bylo posíleno ve své dominantní funkci, vznikl regulativ zklidňující siluetu i výraznost zástavby závěrečné části náměstí. Postupnou přestavbou zmizely kupole a věžičky, které by sílu Muzea oslabovaly. Jde o zajímavý doklad toho, že citlivý zásah do historické struktury může být přínosnější, než dogmatické zachování původního vztahu. Úspěch Hlávkovy koncepce prokazuje i společenský

význam horního náměstí. Stalo se dějištěm významných událostí naší historie i současnosti, doslova prostorem kultovním.

Bohužel, není každý architekt Hlávka nebo Plečnick – obzvláště v poslední době dochází často i k nenahraditelným ztrátám. Jednou z takových ztrát by bylo i zboření domu na rohu Opletalovy ulice s následnou realizací projektu. Dům č.p. 1601 plní svou urbanistickou úlohu v rámci závěru náměstí dokonale, velmi kultivovanou formou. Pokud by byl zbořen, není zde místo pro novostavbu jiného charakteru. Kultovní význam prostoru, do kterého patří, je dalším důvodem k jeho zachování. Na zachování identity - až neměnnosti - je tu prvořadým zájmem. Každý, kdo sem kdykoli vstoupí, by se měl s místem plně ztotožnit, bez pochybnosti o tom, kde se nachází.

Navržená novostavba by svou agresivitou neobstála ani v živé rozmanitosti architektury dolní části náměstí. I zde je zachována obdivuhodná jednota prostoru. Jednotlivé zcela osobitě koncipované domy z různých období neporušují integritu celku, nepřekřikují se, ctí prvořadou úlohu prostoru. Priorita prostoru před zástavbou (definice z odborné literatury) je základním předpokladem pro identitu měst do konce 19. století a prvořadým důvodem jejich přetrvávající atraktivity.

Architekti novostavby tento základní předpoklad úspěšného začlenění do historické struktury nepochopili. Jejich novostavba dynamickým ztvárněním hmoty domu se zbytečným akcentem oslabuje jednotu závěrečného prostoru a rozbíjí celou koncepci náměstí, znehodnocuje svou agresivitou kultovní prostor Muzea a Myslbekova sousoší. I naprostý laik si představí konflikt, který tu vzniká.

Nepříznivý dopad by novostavba měla i v panoramatu Nového města. Porušuje strukturu střech neprodukcující ve střešní krajině měřítko historických parcel cizorodým objektem v těsné blízkosti Muzea. Citlivost novoměstského panoramatu byla již bohužel prokázána – nejznámějším příkladem je Dopravní dispečink Na bojišti, který působí v krajině střech jako vřed.

Od okamžiku, kdy byla veřejnost s tímto projektem seznámena, se zvedaly protesty laiků i odborníků. Zachování domu na rohu Opletalovy a Václavského náměstí nepřetržitě fundovaně hájí Klub za starou Prahu. Proběhly demonstrace před Ministerstvem kultury i před magistrátem na Mariánském náměstí. Za silné účasti veřejnosti se konalo veřejné slyšení k této kauze dne 25.srpna 2011 v budově Senátu České republiky – Senát protesty podpořil. Na delší dobu nastalo ticho, protestující veřejnost se uklidnila.

Dne 4.června 2013 bylo ve vší tichosti zahájeno územní řízení s účastí veřejnosti. Laická veřejnost se nedostavila – v době povodní skromné oznámení na příslušném místě uniklo pozornosti. Do kategorie zástupců veřejnosti se tak dostal Národní památkový ústav, Klub za starou Prahu, ateliér pro životní prostředí JUDr. Petr Kužvart a Asociace sdružení pro ochranu a rozvoj kulturního dědictví – ASORKD.

Z vyjádření zástupkyně NPÚ vyplynulo, že magistrát NPÚ nepožádal o odborné vyjádření, ačkoli je to jeho zákonná povinnost. Předsedkyně Klubu za starou Prahu poukázala na legislativní nedostatky, které by měly územní řízení zastavit a demolicí domu na rohu Opletalovy zamezit. Je možné doufat, že se podaří Václavské náměstí zachránit?

*

Vnitroblok na Příkopěch

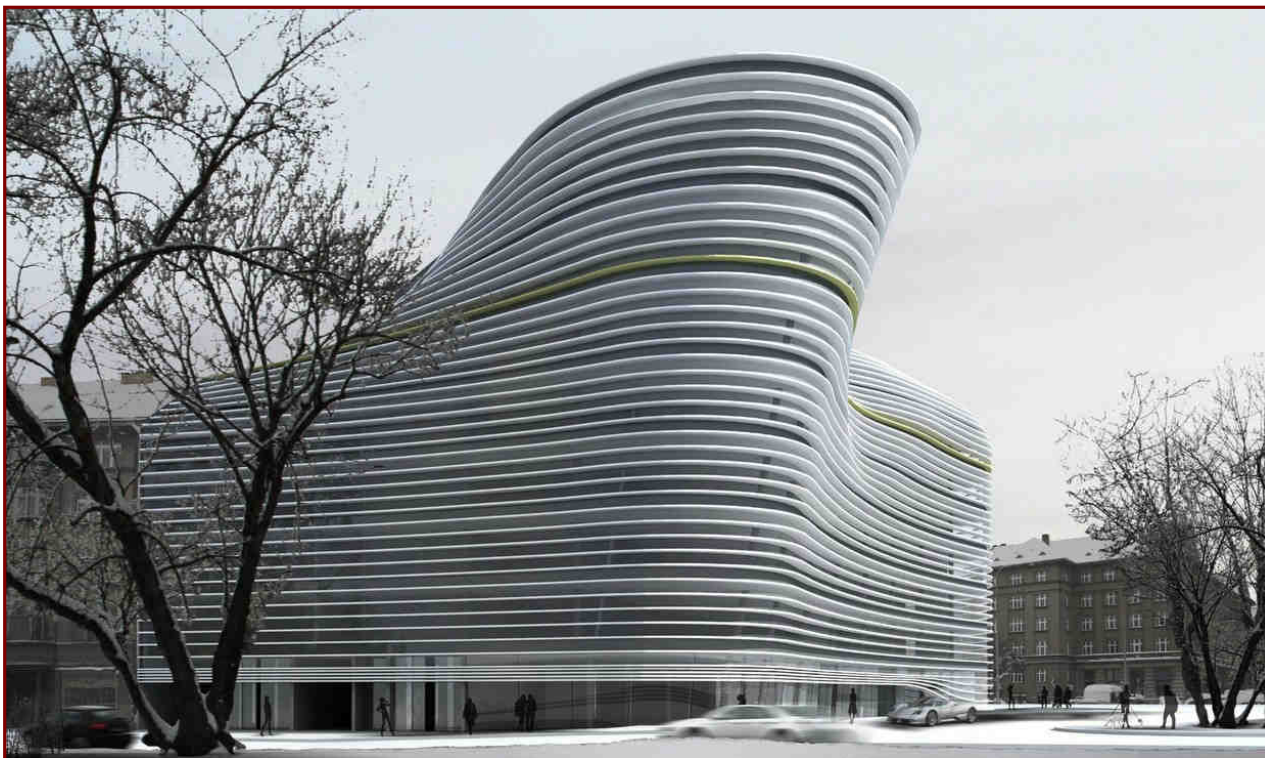
V dolní části v bloku na straně Příkopů doutná další nebezpečí - zamýšlená **megalomanská přestavba vnitrobloku** by vystupovala nad zachovanými fasádami při pohledech z horní části náměstí a znamenala by další citelné poškození novoměstského panoramatu.

*

Novostavba LINE

Vítězné náměstí je těžištěm chráněné památkové zóny Dejvic, která leží v ochranném pásmu Pražské památkové rezervace. Je vyvrcholením urbanistické koncepce architekta Engela z období první republiky, koncipované v tradičním systému uzavřených bloků a obestavěných ulic. Náměstí

bylo navrženo v monumentálních rozměrech kolem kruhového objezdu, do kterého se sbíhají předměstské komunikace, severojižní osa je nástupem k Pražskému Hradu. I když náměstí nebylo dostavěno, jeho centrálně orientovaná forma vyžaduje jednoznačně dokončení zástavbou vyváženou vzhledem ke středu.

Návrh novostavby nazvaný Line vzešlý ze soutěže potřebu vyváženosti prostoru nevnímá. Porušuje předpokládanou rovnováhu sil po obvodu kruhu obrovskou dynamicky ztvárněnou hmotou s naprosto odlišnými vyjadřovacími prostředky od stávajících objektů. Zatímco Engelova architektura respektuje centrální prostor a vytváří mu pevný rámec, předimenzovaná budova Linie ničím na stávající sousedy nenavazuje a vnáší do náměstí chaos. Soudržná kultivovaná struktura Dejvic by klesla na úroveň chaotické periferie. Identita chráněné oblasti daná pevným urbanistickým řádem by se rozpadla.

*

Office Park na Letné

Firma **Lordship** chce postavit v chráněné městské oblasti Dejvice – Bubeneč – Horní Holešovice kolosální administrativní komplex **Letná Office Park**. Mohutná budova paralelní s ulicí Milady Horákové se staví jako monstrózní hráz mezi Letenskou pláň a vilovou oblast Bubeneče – porušuje tím přirozenou návaznost nízkopodlažní zástavby a volné plochy. Z hlediska ochrany Pražského hradu není možné pominout neúměrnou hmotu v kontextu s východním panoramatem Hradčan. V tak těsné blízkosti Hradu by měla být výška zástavby omezena regulativem. Nejde jen o vizuálně vnímané souvislosti v jednom záběru, ale i o vjem vznikající při pohybu směrem ke Hradu. Působivost dominanty je závislá na měřítku prostředí, kterým k ní přistupujeme. Není nutné chráněný objekt poškodit v jeho fyzické podstatě, zničit jeho hodnotu je možné i poškozením jeho vztahu s okolím.

*

Bytový objekt v ul. U Milosrdných

Vizualizace návrhu – pohled od jihu

Návrh Bytové stavby v ul. U Milosrdných (arch. Fránek) má v tomto namátkovém výčtu problematických kauz výjimečně významné místo. Především pro výjimečně, z památkového hlediska, významnou lokalitu a velmi brutální řešení. Stavba vstupuje asi 10 m za zeď areálu kláštera sv. Anežky České do těsné blízkosti klášterních budov, na druhé straně je vzdálená jen o šíři ulice Kozí od barokního špitálu sv. Judy a Tadeáše Na Františku a tlačí se k obytnému domu na své severní straně. Architektonický návrh řeší vztah s okolím brutálním kontrastem – mezi jemně tektonicky profilované prvky fasád barokních domů a špitálu vstupuje budova složená z jakýchsi kontejnerů. Materiál fasády přechází i na plochu rovné střechy – došlo by k porušení panoramatu z Letné výrazným cizorodým prvkem. Nepochopení smyslu prostředí dokazuje i uliční čára návrhu. Nelze tu jistě požadovat původní hranici drobné zástavby zbořené v 80tých letech minulého století, ale rozšíření prostoru ulice před vstupem do budovy je v rozporu s charakteru uliční sítě tohoto území. Projekt byl veřejnosti prezentován v suterénu malostranské Mostecké věže. Neúměrnou hmotnost stavby vysvětlil autor návazností na pověsti o Golemovi. Zděšení v očích laické i odborné veřejnosti bylo nepopsatelné.

*

Co je všem těmto kauzám společné?

Malé zobecnění nakonec. Za každou z uvedených kauz stojí zástup protestujících občanů, kteří nejsou z hlediska zákona účastníky územního nebo stavebního řízení. Je to protestující veřejnost – laická i odborná. Naprostá většina těchto kauz se týká historických měst. Občané v nich hájí své životní prostředí, kterým pro ně struktura jejich města zřejmě je. Atraktivita historických měst je vysoká – jak pro obyvatele, tak pro návštěvníky. Do sídlišť chodí jen ti, kteří tam z nějakých důvodů chodit musí. Historická města navštěvují lidé pro příjemný zážitek z pobytu v jejich ulicích a náměstích. V čem je rozdíl?

Naše (a Evropská) města vznikala v dlouhém vývojovém procesu vymezováním prostorů pro potřeby vznikající civilizace – pro tržiště, kultovní potřeby, z důvodů obranných, pro bydlení. Jasně vymezený přehledný prostor byl prvotním i trvalým smyslem existence měst. Na tomto principu vznikala města do konce 19. století. Jasně definovaný prostor stále poskytuje lidem možnost se s ním ztotožnit, uvědomit si, kde se v jeho rámci nacházejí. Vzájemné vazby těchto prostorů umožňují vznik mentální mapy města, která se stává trvalou součástí našeho vědomí. Všude tak víme, kde právě vzhledem k celku města jsme. Člověk má bytostnou potřebu dobré orientace – poskytuje mu existenciální podporu, uklidnění, jistotu. Tyto pocity v prožitku historických měst stále nacházíme, pro ně si tam chodíme. Zástavba, která vznikala po obvodu těchto živelně vzniklých a později zcela uvědoměle vytyčovaných prostorů, respektovala jejich prioritu, jejich celistvost. Přes individualitu každé nové stavby nedochází k porušení integrity celku. Návštěvníci historických měst fotografují krásnou architekturu obohacenou všudypřítomným uměním, neviditelný prostor, v němž se odehrávají vztahy mezi jednotlivými objekty, zdánlivě nevnímají. Teprve když dochází k porušení těchto vztahů vstupem cizorodého objektu, který integritu tohoto prostoru naruší, intenzivně pociťují disharmonii, chaos, porušení svého životního prostředí, které jim poskytovalo podporu. Protesty proti necitlivým zásahům se snaží zachytit duši svého města.

Takzvaně moderní urbanismus vychází z potřeb hygieny, technické infrastruktury a především dopravy. Potřeby člověka, pro kterého se město staví nebo udržuje, v plném rozsahu zatím nejsou ani popsány, natož respektovány. Jasně definovaný prostor z moderních urbanistických plánů vymizel. V tzv. moderních městech amorfní prostor proplouvá mezi individualisticky ztvárněnými objekty situovanými bez vzájemného kontextu kolem dopravních tras. Zdá se, že ani velkorysé hmotové kompozice (Brazílie) k uspokojení potřeb člověka nestačí. Jsou sice zaměřeny na vztahy mezi jednotlivými objekty, které jsou postaveny do prostoru, ale nevymezují ho. Čínský filozof před více než 2000 lety řekl – smyslem nádoby není jíl, ze kterého ji vytváříme, ale to prázdno v ní. Stejně tak smyslem města není fyzická podstata jeho zdí, ale to neviditelné prázdno mezi nimi. To prázdno je vyplněné vztahy mezi domy, které ho vymezují, i člověkem, který je tam přítomen. To prázdno je nedílnou součástí architektury, ke které patří a mělo by být stejně chráněno, jako fyzické objekty samy. Jen tak se podaří zachytit totožnost památkově chráněných měst, jejich duši. Ochrana jednotlivých objektů k tomu nestačí.

*

Na úplný závěr odstavec z knihy Kevina Lynche: *The image of the city*.

Krásné a povzbudivé městské prostředí je (pro Američany) nepředstavitelné, někdo by řekl nemožné. Žádné americké město větší než vesnice není krásné jako celek, jen několik málo z nich má pár příjemných lokalit. Z toho vyplývá, že jen málo Američanů má představu o tom, co znamená život v krásném prostředí. Uvědomují si dostatečně ošklivost okolního světa a hlasitě protestují proti špíně, kouři, vedru, zácpám, chaosu a jednotvárnosti. Nedovedou si ani představit význam hodnoty harmonického prostředí světa, který snad zahlédli jako prázdninový turisté. Nemohou mít v podstatě ani ponětí o tom, jaké každodenní potěšení, pocit životního zakotvení, obohacení v pochopení smyslu a rozmanitosti života může dát městské prostředí.

V prostředí Amerických měst je často vyzývavá, bez jakéhokoli kontextu umístěná stavba nakonec jistým obohacením, orientačním poutačem v monotónním okolí. Pro naše historická města znamená prakticky vždy naprostou pohromu. Máme vyspělou památkovou péči, dovede chránit fyzickou podstatu památek. Prostor, jehož jsou součástí a který k nim patří, zatím jako samostatný fenomén chráněn není. Pokud nedojde k nápravě, bude nám unikat identita, duše našich krásných měst.

*Za ASORKD:
Ing. arch. Marie Švábová
viceprezidentka asociace*